

Весці БДПУ

Штоквартальны навукова-метадычны часопіс.
Выдаецца з чэрвеня 1994 г.

№ 2(56) 2008

СЕРЫЯ 2.

Гісторыя. Філасофія. Паліталогія. Сацыялогія.
Эканоміка. Культуралогія

Змест

Галоўны рэдактар

П.Дз. Кухарчык

Рэдакцыйная калегія:

В.В. Бушчык
(нам. галоўнага рэдактара)

Л.М. Давыдзенка

А.В. Данільчанка

А.П. Жытко

М.М. Забайскі

Л.М. Каранеўская
(адк. сакратар)

І.В. Катляроў

П.В. Кікель

Г.А. Космач

Н.І. Кунгурава

А.М. Люты

У.А. Мельнік

А.І. Смолік

С.В. Снапкоўская

А.С. Цернавы

В.В. Шынкароў

Гісторыя

Крывічаніна К.А. Дзяржаўная палітыка Рэспублікі Беларусь у сферы міжнародных навуковых зносін (1991–2000 гг.): станаўленне і развіццё.... 3

Цыбулька К.М. Вывучэнне гісторыі антычнасці ў сістэме асветы і адукацыі Беларусі ў сярэдзіне XIX – пачатку XX ст. 6

Будзянкова Т.С. Метадалагічныя аспекты ачынных гістарыяграфічных даследаванняў (1991–2005 гг.) 10

Сарока А.Г. Падрыхтоўка бібліятэчных работнікаў у Савецкай Беларусі ў 20-х гг. XX ст. 12

Цымбал А.Г. Юрыдычна-арганізацыйныя ўмовы дзейнасці Праваслаўнай Царквы ў Заходняй Беларусі (1921–1939 гг.) 15

Белановіч А.М. Катэгорыя «остарбайтар» – «усходні рабочы» ў нацысцкай іерархіі замежных рабочых у германскім рэйху (1941–1945) ... 20

Вараб'ёў А.А. Выбары ва Усерасійскі Устаноўчы сход у Мінскай губерні..... 23

Пілецкі В.А. Археалагічныя і пісьмовыя крыніцы аб спецыфіцы сацыяльна-эканамічнага становішча насельніцтва Беларусі ў VI–VIII стст. і IX – сярэдзіне XIII ст. 26

Шымак А.К. Усходняя Еўропа і дыпламатыя Рымскай кур'і (канец XV – пачатак XVI ст.) 30

Космач П.Г. Рэлігія і прыняцце першай папраўкі да Канстытуцыі ЗША (на матэрыялах першага федэральнага Кангрэса)..... 34

Салькоў А.П. СССР і югаслаўска-італьянскія тэрытарыяльныя супярэчнасці ў раёне Істрыі–Трыеста (красавік 1941 – май 1945 гг.) 37

Філасофія

Кікель П.В., Абалевіч І.В. Метадалагічныя праблемы фарміравання светапогляду 42

Таркан І.І. Канцэпцыі дыялога культур як сацыяльнага ідэала ў сучаснай філасофскай думцы 47

Успенскі К.А. Эстэтычныя аспекты філасофіі Хазрата Інайт Хана... 50

Кузняцова М.А. Канцэпцыя «западнізму» ў працах А.А. Зіноўева..... 53

Адаева Н.У. Сацыяльна-філасофскі аналіз канцэпцыі «Настаўнік» М.М. Майсеева..... 57

Паліталогія

Сіткевіч С.В. Фарміраванне Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі – тэндэнцыі, праблемы, перспектывы..... 61

Скок Н.У. Змястоўныя элементы палітычнай культуры..... 64

Казырэнка Н.П. Палітычная культура: сучасныя канцэпцыі і праблемы даследавання 68

Канапацкі М.Б. Сілавы фактар у палітычным развіцці сучаснай Турцыі 70

Больш того, уносячы музыку, Інайт Хан прагаворвае тэзіс, які традыцыйнай мусульманскай свядомасцю не можа лічыцца дапушчальным. Гэта, дарэчы, падкрэслівае асобую пазіцыю, займаемую суфізмам у каардынатах нарматыўнага ісламу. У адным са сваіх разважанняў на тэму значнасці музыкі для духоўнага прасвятлення чалавека мысліцель ставіць яе на вышэйшую ступень не толькі ў адносінах да любога іншага мастацтва, але нават і ў адносінах да рэлігіі: «Музыка поднимает душу человека даже выше, чем так называемые внешние формы религии» [9, с. 99]. Праўда, ён тут жа агаворваецца, што дадзенае меркаванне не трэба разумець так, быццам музыка можа заняць месца рэлігіі, бо, з аднаго боку, не ўсякі чалавек настроены на тую «вышыню тону», у адпаведнасці з якой ён можа сапраўды атрымаць духоўную карысць ад музыкі, а з другога боку, далёка не любая музыка настолькі высокая, каб узвысіць чалавека ў той жа ступені, у якой гэта можа здзейсніць рэлігія. Аднак, як бы прымірае абедзве пазіцыі Інайт Хан, «для тех, кто следует по пути внутренней веры, музыка является существенной для духовного развития» [9, с. 100]. Музыка, перакананы філосаф, закранае найглыбейшыя ўзроўні чалавечай сутнасці, пранікаючы далей, чым можа пранікнуць любое іншае ўражанне знешняга свету.

Рэканструкцыя эстэтычных уяўленняў Хазрата Інайт Хана дазваляе тыпалагічна катэгарызаваць эстэтыку ў яго вучэнні як імпліцытную, інтэрыёрную, звычайна інтанаваную, метафізічную і тэургічную, якая пастуліруе даступнасць для звычайнага вопыту духоўна развітага індывідуума трансцэндэнтных вымярэнні.

Канстытутыўныя катэгорыі яго эстэтыкі, якім у філасофіі Інайт Хана надаецца аб'ектыўна-дэталістычная інтэрпрэтацыя, падкрэсліваюць метафізічны статус яе прадмета. Прыгожае, з'яўляючыся сімвалам боскага ў эстэтычнай парадыгме вучэння, ляжыць у сферы трансцэндэнтальнай праблематыкі. Гармонія паўстае «інтэнсывай эстэтычнага вопыту. Узвышана-прыгожы, заснаваны на гармоніі, твор мастацтва прыпадабняецца да малітвы як узнясення і захаплення.

Сапраўдная задача мастацтва, у разуменні Інайт Хана, заключаецца ў тым, каб наблізіць чалавека да ўсведамлення Прыгажосці, тым самым падрыхтаваўшы яго да перажывання містычнага яднання з боскім. Такая канцэпцыя мастацтва, якое не столькі выражае перажыванні асобы (што больш характэрна для заходняй традыцыі), колькі з'яўляецца шляхам, які вядзе душу да раскрыцця яе сапраўднай сутнасці, быцця ў зліцці з цэласнасцю сусвету, пастуліруе новы тып мастацкай асобы ці суб'екта эстэтычнага ўспрымання.

ЛІТАРАТУРА

1. Witteveen, H.J. Universal Sufism / H.J. Witteveen. – London: Vega, 2002. – 178 p.
2. Курбанмамадов, А. Эстетическая доктрина суфизма: (Опыт критического анализа) / А. Курбанмамадов. – Душанбе: Дошир, 1987. – 108 с.
3. Юнусова, В.Н. Философско-эстетические аспекты суфизма и их отражение в музыке / В.Н. Юнусова // Философия. Эстетика. Культурология: сб. науч. тр. – М.: Изд-во МГУ, 1995. – С. 107–111.
4. Кривцун, О.А. Эстетика: учебник / О.А. Кривцун. – 2-е изд., доп. – М.: Аспект Пресс, 2003. – 447 с.
5. Боров, Ю.Б. Эстетика: в 2 т. / Ю.Б. Боров. – 5-е изд., доп. – Смоленск: Русич, 1997. – Т. 1. – 576 с.: ил.
6. Бычков, В.В. Эстетика: учебник / В.В. Бычков. – М.: Гардарики, 2002. – 566 с.
7. Инайт Хан, Х. Путь озарения: сборник / Х. Инайт Хан. – М.: Сфера, 2000. – Серия «Суфийское Послание». – 336 с.
8. Инайт Хан, Х. Гайян / Х. Инайт Хан. – М.: Сфера, 2002. – 160 с.
9. Инайт Хан, Х. Мистицизм звука: сборник / Х. Инайт Хан. – М.: Сфера, 1997. – Серия «Суфийское Послание». – 336 с.

SUMMARY

In the article aesthetic aspects of the philosophy of Hazrat Inayat Khan are revealed. The essence of the aesthetics, implicitly produced in the Indian thinker's texts and its main traits are investigated. The principal aestheticness of the Inayat Khan's philosophy in whole is stated in the light of a new definition of an aesthetic object. As a result of it a mystic experience of unity with Absolute which is a final goal of teacher practical realization is interpreted as a culmination of aesthetic experience. The peculiarities of philosopher's comprehension of art, as a phenomenon that especially of music, are analyzed. Art, being included into the process of receiving of spiritual experience, is endowed by the highest status.

УДК 141.7

М.А. Кузнецова,
аспірант кафедры філасофіі БДПУ

КАНЦЭПЦЫЯ «ЗАПАДНІЗМУ» У ПРАЦАХ А.А. ЗІНОЎЕВА

Сярод аўтарытэтных даследчыкаў даволі распаўсюджаным з'яўляецца пункт гледжання, які заключаецца ў тым, што менавіта дзеянні Захаду, «халодная вайна» абумовілі распад Савецкага Саюза і крах сацыялізму ў

краінах Усходняй Еўропы. Прафесійна і глыбока дадзенай праблемай займаўся выдатны рускі філосаф, сацыёлаг А.А. Зіноўеў. Ён стварыў уласную канцэпцыю «западнізму» – сацыяльнага ладу заходніх краін у цэлым. Ужываючы наву-

ковы падыход, ён экспліцыраваў такія паняцці, як «Захад», «заходняе грамадства», а таксама ўвёў у навуковы ўжытак уласныя тэрміны, якія адпавядаюць яго канцэпцыі «западнізму».

Тэма западнізму разглядаецца А.А. Зіноўевым практычна ва ўсіх яго працах, паколькі тэрмін «западнізм» з'яўляецца адной з важнейшых катэгорый у сацыяльнай канцэпцыі гэтага выдатнага мысліцеля. «Словам “западнізм” я называю сацыяльны лад сучасных краін заходняга свету, – піша вучоны, – я не называю сацыяльны лад гэтых краін словамі “капіталізм” і “дэмакратыя” таму, што гэтыя словы сталі шматсэнсоўнымі ідэалагічнымі выразамі, а не навуковымі тэрмінамі» [1, с. 330].

Кніга аб «западнізме» была апублікавана ў 1993 г., аднак у іншых працах дадзеная канцэпцыя была дапоўнена і ўдакладнена. А.А. Зіноўеў меў магчымасць вывучаць заходняе грамадства дасканала, знутры. Аўтар абапіраўся на з'яўшчыныя прынцыпы, выпрацаваныя ім у пачатку сваёй дзейнасці. Іх сутнасць заключаецца ў наступным: 1) любая і даволі шырокая сума інфармацыі, якая адносіцца да некаторага сацыяльнага аб'екта, утрымоўвае ў сабе ўсё тое, што неабходна і дастаткова для разумення сутнасці гэтага аб'екта; 2) самыя глыбінныя тайны асноўных сацыяльных з'яў не схаваныя дзесьці ў сцяпах грамадскага будынка, за кулісамі палітычнай сцэны і ў сакрэтных установах, а, па сутнасці, ляжаць на паверхні [2, с. 7].

Навуковец сцвярджаў, што даследчыкі часта не звяртаюць увагу на інфармацыю грамадства і аб грамадстве, змешчанай у адкрытым доступе. Атрымаць найболей важкія і каштоўныя звесткі можна, калі быць больш уважлівым, абапірацца на відавочныя факты паўсядзённага жыцця. Аўтар не прэтэндаваў на стварэнне тэорыі заходняга грамадства, а выкладаў прынцыпы і ідэі ўласнага разумення Захаду. Аднак неабходна прызнаць, што канцэпцыя «западнізму» даволі цэласная і мае закончаны характар.

Як пабочны назіральнік, А.А. Зіноўеў змог заўважыць у заходнім ладзе жыцця тыя аспекты, якія ігнаравалі менавіта заходнія даследчыкі, а таксама даў уласную інтэрпрэтацыю гэтым з'явам. Навуковец сцвярджае, што вызначэнне сацыяльнага ладу заходніх краін як капіталізму па іх эканамічнай аснове і як дэмакратыі па палітычнай сістэме – не адпавядае рэальнасці [2; с. 3].

Пры даследаванні любога сацыяльнага феномена неабходна абапірацца выключна на навуковы падыход – менавіта гэты прынцып з'яўляецца адным з вызначальных элементаў метадалогіі сацыяльнага пазнання А.А. Зіноўева. У прыватнасці, важны прынцып навуковага падыходу складаецца ў эксплікацыі паняццяў – лагічнай працэдуры, мэтай якой дасягнуць пэўнасці і адназначнасці тэрміналогіі ў сацыяльным пазнанні [3, с. 50]. Экспліцыраваць паняцце «чала-

вечае грамадства» можна наступным чынам – гэта аб'яднанне людзей, якое займае і выкарыстоўвае вызначаную тэрыторыю, валодае паранальнай замкнёнасцю і ўзнаўляецца як цэлае з пакалення ў пакаленне на працягу больш або менш доўгага часу [4, с. 18].

Цэнтральная роля падчас станаўлення сучасных заходніх грамадстваў, натуральна належыць людзям. А.А. Зіноўеў разглядае іх як асаблівы тып людзей і вызначае сваім неалагізмам – «западоідам». Западоідам як асобам, фарміруючым заходні сацыяльны лад, уласцівы адметныя агульныя рысы, характэрныя ў найбольшай ступені менавіта для прадстаўнікоў заходняй цывілізацыі. Сярод асобасных якасцей прадстаўнікоў заходніх цывілізацый шматлікія аўтары вылучаюць наступныя: індывідуалізм, высокі інтэлектуальны і творчы ўзровень, знаходлівасць, практыцызм, дзелавітасць, ашчаднасць, канкурэнтаздольнасць, высокая ступень самаарганізацыі, гучуць перавагі над іншымі народамі, імкненне кіраваць іншымі і здольнасць да гэтага [1, с. 331]. Канцэнтрацыя адзначаных уласцівасцей і якасцей больш высокая менавіта ў западоідаў. Яны прысутнічалі ў продкаў сучасных заходніх людзей, даказвалі сваю неабходнасць для асобных людзей і грамадства ў цэлым, паколькі менавіта людзі з вышэйзгаданымі якасцямі аказаліся больш жыццяздольнымі. Сродкі выхавання, культуры і ідэалогіі ўзмацнялі працэс культывацыі гэтых чалавечых якасцей [3, с. 308].

Такім чынам, паводле канцэпцыі А.А. Зіноўева, западнізм – гэта складаны і цэласны сацыяльны феномен, у якім прысутнічаюць капіталізм і дэмакратыя, аднак як комплексная з'ява ён не зводзіцца толькі да якасцей эканамічнай і палітычнай сістэм заходніх краін. Гэта не проста сукупнасць якасцей, або адно з іншых яго ўласцівасцей, узятых паасобку, а адзінае цэлае, у якім скаардынаваны незлічоныя элементы, прычым скаардынаваны не кароткачасовымі і аднаактавымі распараджэннямі ўлад, а натуральна-гістарычным шляхам, як вынік жыццёвага вопыту мільёнаў людзей у мностве пакаленняў [4, с. 232].

Вызначым элементы, якія складаюць «западнізм», паводле тэорыі А.А. Зіноўева. У сферы дзяржаўнасці – гэта дэмакратыя. Аднак не ўся дзяржаўнасць, а толькі яе частка. Вучоны наогул сцвярджае, што тэрмін «дэмакратыя» не з'яўляецца тэрмінам у сілу аморфнасці яго сэнсу. Справа ў тым, што існуе мноства азначэнняў дэмакратыі, аднак яны не ахопліваюць сэнсу дадзенага паняцця цалкам, а раскрываюць толькі асобныя яго бакі. Ён адзначае, што неабходна адрозніваць дэмакратыю як элемент дзяржаўнасці (дзяржаўную дэмакратыю) і дэмакратыю як сукупнасць прававых норм (прававую або грамадзянскую дэмакратыю). Дзяржаўная дэмакратыя ўключае спосаб фарміравання ўлады: яе

структуру і функцыяніраванне, выбарнасць органаў улады, падзел улад, афіцыйную апазіцыю, шматпартыйнасць і іншыя з'явы заходняй дзяржаўнасці. Грамадзянскую дэмакратыю складаюць прававыя нормы. Яны дэкларуюць правы і свабоды, сістэму прававых норм, якія забяспечваюць прававую ахову грамадзян і іх аб'яднанні, а таксама сукупнасць устаноў і што гарантуюць захаванне гэтых норм [3, с. 311]. Аднак сферу дзяржаўнасці «западнізму» складае не толькі дэмакратыя, але даволі магутная і стабільная частка дзяржаўнасці, якая знаходзіцца па-за дэмакратычнай часткай – адміністрацыйна-бюракратычны апарат, паліцыя, суды, турмы, сакрэтныя службы, іншыя ўстановы і арганізацыі, так або інакш звязаныя з дзяржавай. Па сутнасці, дэмакратычная частка западнізму ўзнікае і функцыяніруе ў непарыўнай сувязі з недэмакратычнай часткай, і, у прынцыпе, немагчыма без яе [1, с. 333].

Асобнае месца ў канцэпцыі А.А. Зіноўева займае ідэалогія «западнізму». Ужываючы выраз «заходняя (або западніцкая) ідэалогія», вучоны меў на ўвазе агульныя рысы ідэалогіі заходніх грамадстваў. На Захадзе шырока распаўсюджана меркаванне аб тым, што такой ідэалогіі не існуе. Пры гэтым ідэалогія атаясамліваецца ў выглядзе, што існавала ў СССР (з адзіным ідэалагічным вучэннем, якое навязваецца насельніцтву; пласт адзінага цэнтралізаванага апарату, які з'яўляецца часткай дзяржаўнага). Аднак адсутнасць у краіне адзінага дзяржаўнага ідэалагічнага апарату яшчэ не азначае адсутнасці ўсякага ідэалагічнага ўздзеяння на грамадзян той або іншай краіны. «Заходняя ідэалогія складалася стагоддзямі, натуральна-гістарычным шляхам, у агульным працэсе духоўнага і культурнага развіцця народаў Захаду, а не навязаная кімсьці зверху як нешта гатовае... яна склалася па агульных законах западнізму і як адэкватнае яму сацыяльнае ўтварэнне...» [3, с. 364]. Ідэалогія западнізму стваралася намаганнямі мноства філосафаў, сацыёлагаў, эканамістаў, навукоўцаў, сярод іх былі такія выдатныя мысліцелі, як Ф. Бэкан, Дж. Лок, Т. Гобс, Д. Дэідро, І. Кант, Г.В.Ф. Гегель і інш.

Як падчас фарміравання, так і ў сучасным стане ідэалогія западнізму не з'яўляецца феноменам, адзеленым ад навукі і культуры. У прынцыпе, яна нават не ўспрымаецца заходнімі людзьмі як ідэалогія, менавіта таму так шырока распаўсюджана меркаванне аб тым, што заходняе грамадства па-за ідэалогіяй. Заходняя ідэалогія арыентуе ўсведамленне людзей на пэўныя жыццёвыя выгады, імкнецца пераканаць іх у тым, што яны жывуць у найлепшых умовах.

Ідэалогія западнізму не з'яўляецца ідэалогіяй нейкай пэўнай сацыяльнай групы, партыі або пласта. «Гэта ідэалогія пазагрупавая, пазакласавая, усеагульная... Гэта азначае, што ні

адзін клас, ні адзін пласт, ні адна партыя, ні адна сацыяльная група не заяўляе аб ёй як аб сваёй ідэалогіі. Яна ўзнікае, захоўваецца і распаўсюджваецца як асаблівы і самастойны элемент грамадскага ладу» [3, с. 368]. У полі зроку ідэалогіі знаходзяцца ўсе члены дадзенага грамадства незалежна ад уласных палітычных і сацыяльных поглядаў і перакананняў, паколькі спажываюць прадукцыю ідэалогіі западнізму ў СМІ, вучэбных установах. Атрымліваючы ідэалагічную інфармацыю, людзі самі з'яўляюцца носьбітамі ідэалогіі і таму не могуць пазбавіцца ад яе ў прынцыпе [3, с. 369].

Найважнейшымі элементамі катэгарыяльнага апарату А.А. Зіноўева і адпаведна ключавымі ў канцэпцыі «западнізму» з'яўляюцца такія паняцці, як «человейник», «звышграмадства». Навуковец вылучаў тры ўзроўні арганізацыі «человейника», на якіх адбываецца эвалюцыйны пералом: 1. На ўзроўні заснавання звышграмадства. 2. На ўзроўні аб'яднання заходніх звышграмадстваў у адзіны «человейник» (які з'яўляецца звышцывілізацыяй у дачыненні да заходняй цывілізацыі). 3. На ўзроўні ўтварэння глабальнага чалавейніку з прычыны намаганняў заходняй цывілізацыі і пад яе ўладай [1, с. 440].

Разглядаючы другі ўзровень арганізацыі «человейника», А.А. Зіноўеў сцвярджае, што тэндэнцыя да інтэграцыі заходніх краін у адзіную цывілізацыю заўсёды мела месца. Другая сутветная вайна таксама была значным этапам інтэграцыі, паколькі ішла вайна заходняга свету супраць камуністычнага, вайна ўнутры заходняга свету за дамінаванне ў ім, гэта значыць за аб'яднанне заходнееўрапейскіх краін пад эгідай гітлераўскай Германіі. Тут мае месца наступная сацыяльная заканамернасць. У перыяд Другой сусветнай вайны вядучым «человейником», які ажыццяўляў аб'яднанне і знаходзіўся на шляху да звышграмадства была гітлераўская Германія. СССР, у сваю чаргу, іграў падобную ролю ў камуністычным свеце. Акрамя таго, іерархічнае (вертыкальнае) структураванне аб'яднаных краін мела месца як у Германіі, так і ў Савецкім Саюзе. І, нарэшце, аб'ядноўваючая краіна навязвала свой сацыяльны лад і сваю сацыяльную структуру іншым краінам.

Пасля заканчэння Другой сусветнай вайны і перамогі над фашысцкай Германіяй тэндэнцыя да інтэграцыі заходняга свету ўзмацнілася. Але гістарычную місію ў гэтым працэсе ўзялі на сябе Злучаныя Штаты Амерыкі. Западнізм – гэта маладое сацыяльнае ўтварэнне з гістарычнага пункту гледжання, якое пачало фарміравацца пасля Другой сусветнай вайны і знаходзіцца ў стадыі развіцця.

Западнізм як складаны сацыяльны феномен уключае ў сябе такія неад'емны працэсы, як западнізацыя. Пад ёй А.А. Зіноўеў разумее працэс навязвання нязпадным народам і краінам са-

цяльнага ладу, эканомікі, палітычнай сістэмы, ідэалогіі, культуры і ладу жыцця, падобных тым, што існуюць у заходніх краінах [1, с. 449]. Мэта западнізацыі — уключэнне ў сферу ўплыву Захаду іншых краін. Аднак залучэнне іншых краін у заходнюю сферу на ўмовах раўнапраўнага партнёрства немагчыма ў выніку аб'ектыўных прычын — эканамічная няроўнасць, адрозны ад Захаду сацыяльны лад і г. д. [4, с. 241].

Такім чынам, усё сацыяльнае і эканамічнае жыццё сучаснага Захаду — гэта вынік працяглага перыяду гістарычнага развіцця. Аднак, менталітэт, сацыяльная псіхалогія грамадзян, якія ідэнтыфікуюць сябе са сваёй краінай, значная ступень патрыятызму, культура, эканамічнае жыццё іншых краін адрозніваецца кардынальна ад заходніх. Таму паскоранае развіццё па заходнім узору не можа даць імгненых вынікаў.

З аднаго боку, незаходнія краіны імкнуцца пераняць асобныя элементы заходняга сацыяльнага ладу, з іншага — гэта заканамерны вынік западнізацыі як актыўнай аперацыі з боку заходніх краін. А.А. Зіноўеў вылучае наступныя меры, якія складаюць тактыку западнізацыі: дыскрэдытацыя асноўных атрыбутаў грамадскага ладу краіны, якую мяркуецца западнізаваць, яе дэстабілізацыя, прапаганда вартасцей заходняга ладу жыцця, стварэнне ілюзіі таго, што заходняе багацце дасягальна для іншых краін у найкарацейшыя тэрміны, калі іх краіна стане на шлях пераўтварэння па заходнім узору і г. д. «Западнізацыя» ёсць асаблівая форма каланізацыі, у выніку якой у краіне прымусява ствараецца сацыяльна-палітычны лад каланіяльнай дэмакратыі. Па шэрагу прыкмет — гэта ёсць працяг ранейшай каланіяльнай стратэгіі заходнеўрапейскіх краін» [1, с. 450].

Такім чынам, знешняя палітыка заходніх краін, у тым ліку і «халодная вайна», — заканамерны вынік імкнення заходняй цывілізацыі да распаўсюджвання свайго ўплыву ў свеце.

«Халодная вайна» — глабальная, геапалітычная, эканамічная і ідэалагічная канфрантацыя паміж ЗША і іх саюзнікамі, з аднаго боку, Савецкім Саюзам і яго саюзнікамі — з іншага, доўжылася з сярэдзіны 1940 — да пачатку 1990-х гадоў.

Хоць Злучаныя Штаты Амерыкі і СССР ніколі не ўступалі ў прамое ваеннае супрацьстаянне, іх саперніцтва за ўплыў часта прыводзіў да ўсплёскаў лакальных узброеных канфліктаў па ўсім свеце. ЗША і Савецкі Саюз стварылі свае сферы ўплыву, замацаваўшы іх ваенна-палітычнымі блокамі, — НАТА пры вядучай ролі ЗША і Варшаўскі дагавор на чале з СССР.

Гэты канфлікт звалі «халодным», паколькі не былі задзейнічаны ўзброеныя сілы і не выкарыстоўваліся непасрэдна сапернікамі адзін супраць аднаго. Звышдзяржавы мелі магчымасць для выкарыстання ядзернай зброі, аднак лідэры гэтых краін разумелі, што ядзерны канфлікт прывядзе да знішчэння ўсёй планеты.

Мяркуючы аб прычынах распаду СССР, А.А. Зіноўеў падзяляў іх на дзве групы — знешнія і ўнутраныя. Асноўнай знешняй прычынай, якая абумовіла распад Савецкага Саюза, на думку навукоўца, была менавіта «халодная вайна». Фактычна гэты канфлікт з'явіўся працягам антысавецкай палітыкі заходніх краін, якая распаўсюджвалася ў культуры, палітыцы, дыпламатыі, эканоміцы і ідэалогіі. Выкарыстоўваліся розныя сродкі ўздзеяння на савецкіх людзей [5, с. 562].

У выніку, з пачаткам крызісу савецкай сістэмы захады па яго пераадоленні зводзіліся менавіта да рэформ і «перабудовы» савецкага грамадства па заходніх узорах. Навуковец сцвярджаў, што ў Савецкім Саюзе ў той момант не было і не маглі быць у прынцыпе ніякія ўмовы для пераходу да капіталістычных сацыяльных адносін і да адпавядаючых ім палітычных форм, падкрэсліваў ненатуральны характар гэтых пераўтварэнняў [3, с. 456].

Падводзячы вынікі «халоднай вайны», відавочнай становіцца перамога заходняга блока ў гэтым канфлікце, супрацьстаянні дзвюх розных сацыяльных сістэм, СССР распаўся, а заходні свет умацоўвае свае пазіцыі на знешнепалітычнай арэне.

Такім чынам, А.А. Зіноўеў падрабязна, з навуковага пункту гледжання даследаваў розныя сферы заходняга грамадства, а таксама ступень уплыву заходніх краін на сусветнай арэне. Менавіта таму яго канцэпцыя «западнізму» мае ў цяперашні час вялікае значэнне для вызначэння знешнепалітычных стратэгіяў для краін былога СССР. Пасля заканчэння Другой сусветнай вайны на працягу дзесяцігоддзяў існаваў біпалярны свет, а ў выніку «халоднай вайны» і перамогі заходняга блока ў гэтым канфлікце вызначыўся пераход да аднапалярнай мадэлі свету пры відавочным дамінаванні ЗША. Разуменне логікі гэтых знешнепалітычных трансфармацый і прычын паражэння савецкага блока неабходна для фарміравання і вызначэння знешнепалітычных стратэгіяў як для Расіі, так і для Беларусі. Найбольш аптымальнай з'яўляецца стратэгія, арыентавана на шматпалярны свет, паколькі палітыка ізаляцыянізму і спроба ўвайсці ў аднапалярны глабалізм не дазволіць гэтым краінам развівацца ў поўнай меры. Такі знешнепалітычны курс не адмаўляе аб'ектыўных працэсаў глабалізацыі ў галіне сацыяльна-эканамічнай і культурнай інтэграцыі краін сучаснага свету, а надае ёй іншы вектар — без відавочнага дамінавання ЗША.

ЛІТАРАТУРА

1. Зіноўеў, А.А. Фактор понимания / А.А. Зіноўеў. — М.: Алгоритм, Эксмо, 2006. — 528 с.
2. Зіноўеў, А.А. Запад. Феномен западнізма / А.А. Зіноўеў. — М.: Центрполиграф, 1995. — 461 с.
3. Зіноўеў, А.А. На пути к сверхобществу / А.А. Зіноўеў. — М., 2000. — 638 с.
4. Феномен Зиновьева / сост. А.А. Гусейнов, О.М. Зиновьева, К.М. Кантор. — М.: Издательство «Современные тетради». 2002. — 400 с.